

Posudek vedoucí diplomové práce

Student/ka:	Bc. Lucie Volejníková roz. Březinová
Název práce:	Gender ve škole se zaměřením na občanské vzdělávání
Vedoucí:	Ing. Michaela Dvořáková, Ph.D.
Oponent¹:	Mgr. Vojtěch Ondráček, Ph.D.

Diplomová práce nabízí komplexní pohled na problematiku genderu a zejména otázky genderové rovnosti v českém vzdělávání. Po uvedení do tématu na základě vymezení základních pojmů jako jsou genderová identita, genderové stereotypy a genderová rovnost se zaměřuje na školu jako instituci, která hraje v reprodukci genderu významnou roli. Sleduje postupně fyzické prostředí školy, obsah a jazyk učebnic, složení učitelských sborů i osobnost učitele jako faktory, které se na reprodukci genderu významně podílejí. V této části vychází z odborných monografií k jednotlivým tématům a z výsledků výzkumů, které byly na dané téma publikovány. Významu postojů vyučujících je věnována kapitola, která představuje teoretický koncept subjektivní teorie učitele, ze kterého vychází výzkumná sonda zaměřená na zjišťování porozumění a postojů vyučujícího občanské výchovy a jeho koncepci výuky k problematice genderové rovnosti. Diplomantka si dala za cíl zpracovat případovou studii začínajícího učitele výchovy k občanství. Pomocí hloubkového rozhovoru zjišťovala jeho porozumění problematice, význam, jaký tématu s ohledem na žáky a jejich budoucnost přisuzuje a představy o tom, jak je problematika genderu zakotvena v kurikulu. Důležitou součástí rozhovoru bylo dotazování na pedagogické rozhodování při plánování výuky. Autorka z odpovědí vyvozuje, do jaké míry vyučující reflektuje odbornou připravenost a vliv vlastních postoj na výuku problematiky. Na základě rozhovoru charakterizuje přístup vyučujícího, který pojmenovával svůj postoj k tématu jako neutrální, popisoval snahu o vyváženost ve výuce, zároveň sám sebe hodnotil jako konzervativního a v průběhu odpovědí na základě vlastních zkušeností zpochybňoval ve školství existenci diskriminace na základě genderu. Pro práci s tématem neviděl v kurikulu výchovy k občanství prostor a celkově téma hodnotil ve veřejném prostoru jako nadreprezentované. Při popisu spolupráce s žáky a žákyněmi poukazyval na vlastní snahu překonávat genderové stereotypy, zároveň sám uváděl řadu stereotypních hodnocení např. o předmětech, pro které mají chlapci a dívky různé nadání, o vztahu žákyň k občanské výchově, o schopnosti žákyň prosadit se v diskuzích.

Na základě pozorování ve výuce diplomantka získala plastičtější obraz učitelova pojetí výuky, a to nejen ve vztahu k problematice genderu. Jako významná zjištění se tu objevují příklady stereotypního

¹ Pokud posudek vypracovává vedoucí práce, nevyplňovat.

přístupu k žákyním ve třídě, udržování odstupů od žáků ve způsobu komunikace, která je popisována spíše jako autoritativní s obecně nižší mírou zapojení žáků i žákyň do výuky. K reflexi obsahu učiva diplomantka zaznamenala zjednodušování problematiky genderových nerovností na rozdělení domácích prací a péče o děti, zvýhodňování žen u rozvodového řízení apod. Obecně autorka konstatuje, že vyučující vybírá zejména medializovaná témata, aniž by ve výuce usiloval o hlubší porozumění problematice.

Postoje žáků jak k tématu genderu, tak k výuce občanské výchovy celkově autorka zjišťovala na základě skupinového rozhovoru. Vybraní žáci částečně vyjadřovali stereotypy, které byly pozorovány ve výuce, žákyně se vyjadřovaly zdrženlivěji. Autorka zároveň dávala během rozhovoru větší prostor žákům a žákyním, kteří byli ve výuce méně aktivní. Dotazování uváděli jako zdroj informací spíše sociální sítě a média obecně než školní výuku. Postupy ve výuce občanské výchovy hodnotili spíše jako méně atraktivní. Na základě zkušenosti ze způsobu komunikace s žáky a žákyněmi autorka formuluje doporučení pro způsob organizace výuky v zájmu motivování a zapojení většího počtu žáků i žákyň.

Závěrem výzkumné sondy je poukaz na jistou nekonzistentnost ve vyjadřovaných názorech vyučujícího na danou problematiku, zejména v představě neutrality a vyváženosti v porovnání s podporou stereotypů, které byly vyjadřovány v rozhovoru i pozorovány ve výuce. Poukaz na situace, kdy učitel hodnotí závažnost genderové diskriminace na základě osobní zkušenosti, aniž by reflektoval její specifika, se týká odborné připravenosti učitelů občanské výchovy. Doporučením pro přípravu učitelů je pak upozornění na nízkou odbornou orientovanost v problematice, která se projevila také ve výběru témat zejména na základě médií a způsobu práce, který nevedl ke splnění předem stanoveného cíle.

Dalším podnětem pro přípravu učitelů je potřeba reflexe vlastních postojů a jejich vlivu na výběr témat, metod i způsobu komunikace ve výuce a relativizace tzv. objektivitu vyučujícího. V závěru práce autorka poukazuje na potřebu dalšího mapování subjektivních teorií učitelů a jejich vlivu na výuku. Zároveň provádí reflexi vlastního vztahu k tématu.

Vzhledem k tomu, že součástí učitelského vzdělání není příprava na vedení výzkumu, považuji tuto sondu za celkem zdařilou a oceňuji způsob, jakým autorka dokázala svá zjištění využít pro další praxi.

Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

Upozornění/Disclaimer: Vzhledem ke stavu poznání k dnešnímu dni nedokáže autorka/ka posudku s jistotou stanovit, zda a v jaké míře byly při vypracování této závěrečné práce využity nástroje umělé inteligence."

Podněty k přemýšlení, **otázky do rozpravy:**

1. Navrhněte postup témat, která byste doporučovala pro výuku problematiky genderu v jednotlivých ročnících 2. stupně základní školy.
2. Jaké metody a formy práce by podle vašeho názoru mohly pomoci genderově citlivější výuce občanské výchovy?

V Praze 19. května 2024

Michaela Dvořáková
Jméno a příjmení